

Національний
банк України

Концепція реформування регулювання факторингу в Україні

Для громадського обговорення
на сторінках офіційного
Інтернет-представництва
Національного банку України

Коротке резюме

Поточна ситуація

- Факторинг є другою за обсягом фінансовою послугою на ринку небанківських фінансових послуг України
- Доля торгового факторингу на небанківському фінансовому ринку незначна. Натомість небанківський факторинг стосується проблемних кредитів
- Законодавче регулювання факторингу не відповідає міжнародній практиці та не забезпечує належний захист факторів та клієнтів
- В травні 2020 року Національний банк оприлюднив Білу книгу "Майбутнє регулювання ринку факторингу", яка містила загальне бачення розвитку ринку факторингу та верхньорівневу модель майбутнього регулювання. Наразі в цій Концепції пропонується більш детальне викладення підходів до нового регулювання ринку факторингу

Виклики

- Через агресивну діяльність у зв'язку з врегулюванням проблемних кредитів споживачів, купівлю яких здійснюють небанківські факторингові компанії, створюється негативна репутація для ринку факторингу
- Чинне законодавче регулювання обмежує розвиток окремих видів факторингу
- Відсутня можливість реєстрації відступлення вимоги фактору в державному реєстрі

Подальші дії

- Винесення Концепції реформування регулювання факторингу в Україні (далі – концепція) на громадське обговорення
- Фіналізація концепції та підготовка проектів змін до законодавства на її основі

Проблематика факторингу в Україні

- Довгочасний юридичний консенсус в Україні полягає в тому, що **будь-яка передача за плату проблемних кредитів є факторинговою операцією**. Цей підхід вперше був розвинутий у судових рішеннях по податкових справах (оскільки продаж дебіторської заборгованості зі знижкою зменшує оподатковуваний прибуток) і був відображений у юридичному звіті Міністерства юстиції (24 лютого 2009 р.) та рішеннях Верховного суду.

Виникла модель факторингу, за якої здійснюється не фінансування торгової діяльності, а скуповування поганих, здебільшого фінансових, боргів з їх подальшим стягненням. Така модель на сьогодні домінує на небанківському ринку

- Колекторський закон (№ 1349-IX від 19.03.2021) врегулював діяльність колекторських компаній в частині встановлення вимог щодо етичної поведінки при взаємодії зі споживачами та третіми особами за споживчим кредитом. Також, зазначений закон передбачив можливість відступлення заборгованості факторинговим компаніям виключно за споживчими кредитами.
- Чітке розмежування факторингу та придбання простроченої заборгованості дозволить забезпечити розвиток ринку класичного торгового факторингу, що в кінцевому підсумку матиме позитивний вплив на розвиток економіки України.

Обсяг прав, що надається на підставі ліцензії на факторинг на сьогодні

Небанківська фінансова установа

Ліцензія на провадження господарської діяльності з надання послуги факторингу

Фінансування під відступлення права вимоги за торговою заборгованістю

(класична модель факторингу)

Відступлення права вимоги за фінансовою заборгованістю (крім фінансової заборгованості споживачів)

(придбання проблемної фінансової заборгованості, неklasична модель факторингу, цесія)

Відступлення права вимоги за договором про споживчий кредит та врегулювання простроченої заборгованості

(придбання проблемної фінансової споживчої заборгованості, неklasична модель факторингу, цесія + заходи, спрямовані на погашення у позасудовому порядку простроченої заборгованості споживачів)

Новий Закон про фінансові компанії

Закон «Про фінансові послуги та фінансові компанії», який вводиться в дію 1 січня 2024 року, змінить підходи до ліцензування небанківських фінансових установ. Зокрема, фінансові компанії зможуть надавати низку фінансових послуг на підставі **єдиної ліцензії на діяльність фінансової компанії**

Пропоноване регулювання

Суміщення діяльності: обмеження та можливості

В рамках однієї фінансової компанії **не допускатиметься можливість суміщення діяльності з факторингу** (фінансування під відступлення права грошової вимоги за торговою заборгованістю) та **придбання права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю споживачів**

Операції фінансування під відступлення права грошової вимоги за **торговою заборгованістю**, яка не є фінансовою та споживчою (класична модель факторингу)

Операції з придбання права грошової вимоги за **фінансовою заборгованістю споживачів**, в т. ч. з дисконтом

Факторингові компанії зможуть суміщати свою діяльність із наданням деяких інших фінансових послуг (окрім надання відповідних послуг споживачам), а також деяких нефінансових послуг, що комплексно пов'язані із наданням послуг факторингу

Фінансові послуги

(відповідні фінансові послуги не можуть надаватися споживачам):

Фінансовий лізинг

Надання коштів у кредит

Надання гарантій

За умови виконання ліцензійних вимог для таких видів фінансових послуг

Нефінансові послуги

(операції):

Ведення обліку щодо дебіторської заборгованості

Супроводження роботи з дебіторами

Пред'явлення до сплати грошових вимог

Переоформлення ліцензій

При реалізації Концепції **Національний банк пропонує здійснювати переоформлення ліцензій з урахуванням такого:**

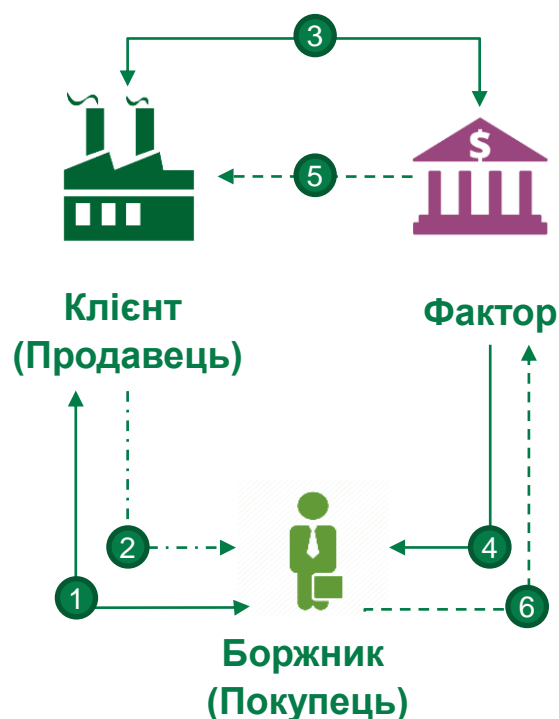
для небанківських фінансових установ, які **мали ліцензію на провадження діяльності з надання фінансової послуги факторингу**, – відповідна ліцензія **автоматично переоформлюється на ліцензію на діяльність фінансової компанії** із внесенням до реєстру запису щодо права надавати **фінансову послугу з надання коштів у кредит** (на підставі якої фінансова компанія матиме право здійснювати операції з придбання права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю споживачів)

небанківські фінансові установи, які **матимуть намір здійснювати операції з фінансування під відступлення права грошової вимоги за торговою заборгованістю**, на підставі звернення до Національного банку України зможуть отримати **ліцензію на діяльність фінансової компанії** із внесенням до реєстру запису щодо **права надавати фінансову послугу з факторингу**

Модель торгового факторингу

Факторинг – це фінансова послуга для виробників та постачальників, що ведуть торгову діяльність на умовах відстрочки платежу

1. Продавець укладає комерційні угоди з покупцями
2. Продавець поставляє товар та виставляє рахунок-фактуру на умовах з відстрочкою платежу
3. Продавець відступає право грошової вимоги фактору
4. Фактор повідомляє покупця про відступлення та заміну кредитора в зобов'язанні
5. Продавець негайно отримує аванс від фактору
6. В день сплати рахунку-фактури Покупець сплачує фактору повну суму рахунку

Ризики, які виникають за поточного регулювання:

1. Існуюча ринкова практика свідчить про наявність випадків встановлення заборони на відступлення торгової заборгованості фактору, яка обмежує можливість продавця отримати фінансування
2. Переказ покупцем коштів продавцю, а не фактору

Усунення перешкод для розвитку торгового факторингу

На основі аналізу розбіжностей між поточним регулюванням факторингу, Конвенцією УНІДРУА про міжнародний факторинг та проєктом модельного закону про факторинг, розробленого УНІДРУА, пропонується ряд змін до регулювання факторингу, спрямованих на захист фактора, які сприятимуть розвитку торгового факторингу

Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги за договором факторингу та скасування відповідальності за відступлення вимоги фактору

врегулювання наслідків виконання боржником зобов'язання на користь клієнта після його відступлення фактору

- запровадження реєстрації правочину відступлення в державному реєстрі;
- реєстрація відступлення здійснюється за заявою фактора (набувача права вимоги);
- зареєстроване відступлення набуває чинності у відносинах з третіми особами (зокрема, з боржником);
- інформація про зареєстровані відступлення є публічною.

Переваги для всіх учасників ринку

Клієнти

- Оптимізація робочого капіталу
- Доступніше фінансування
- Зменшення затримок платежів
- Покращення структури балансу за рахунок трансформації дебіторської заборгованості в грошові кошти, що отримані як факторингове фінансування – без збільшення валюти балансу

Банки та небанківські надавачі послуг факторингу

- Додаткові можливості для фінансування
- Переваги покращення захисту фактора та публічної реєстрації відступлення
- Відсутність плутанини у розумінні специфіки діяльності двох сегментів ринку: факторингу та колекторської діяльності

Регулятор/ринок в цілому

- Фінансова інклюзія через більш широкий доступ до фінансування
- Конкуренція у фінансовому секторі
- Покращення показників фінансування, ліквідності та оборотних коштів
- Збільшення безготівкових розрахунків та зменшення «тіньового» сектору

Пропонована архітектура змін до законодавства

У зв'язку із збільшенням обсягу спеціального регулювання факторингу, Концепція передбачає розробку проекту спеціального закону «Про факторинг» та внесення змін до інших законодавчих актів.

Закон про факторинг

- Предмет договору факторингу;
- Права та обов'язки сторін договору факторингу;
- Засади захисту прав фактора та божника у відносинах факторингу;
- Реєстрація пріоритетності відступлення;
- Регулювання окремих видів факторингу (зворотний / реверсивний факторинг);
- Запровадження законодавчих засад для діяльності платформ факторингу.

факторинг

Цивільний кодекс, Господарський кодекс

- Заміна існуючого регулювання факторингу посиланням на спеціальний Закон про факторинг;
- Регулювання продажу (відступлення) заборгованості за ціною, меншою номінальної без застосування факторингу (на загальних принципах цесії)

цесія

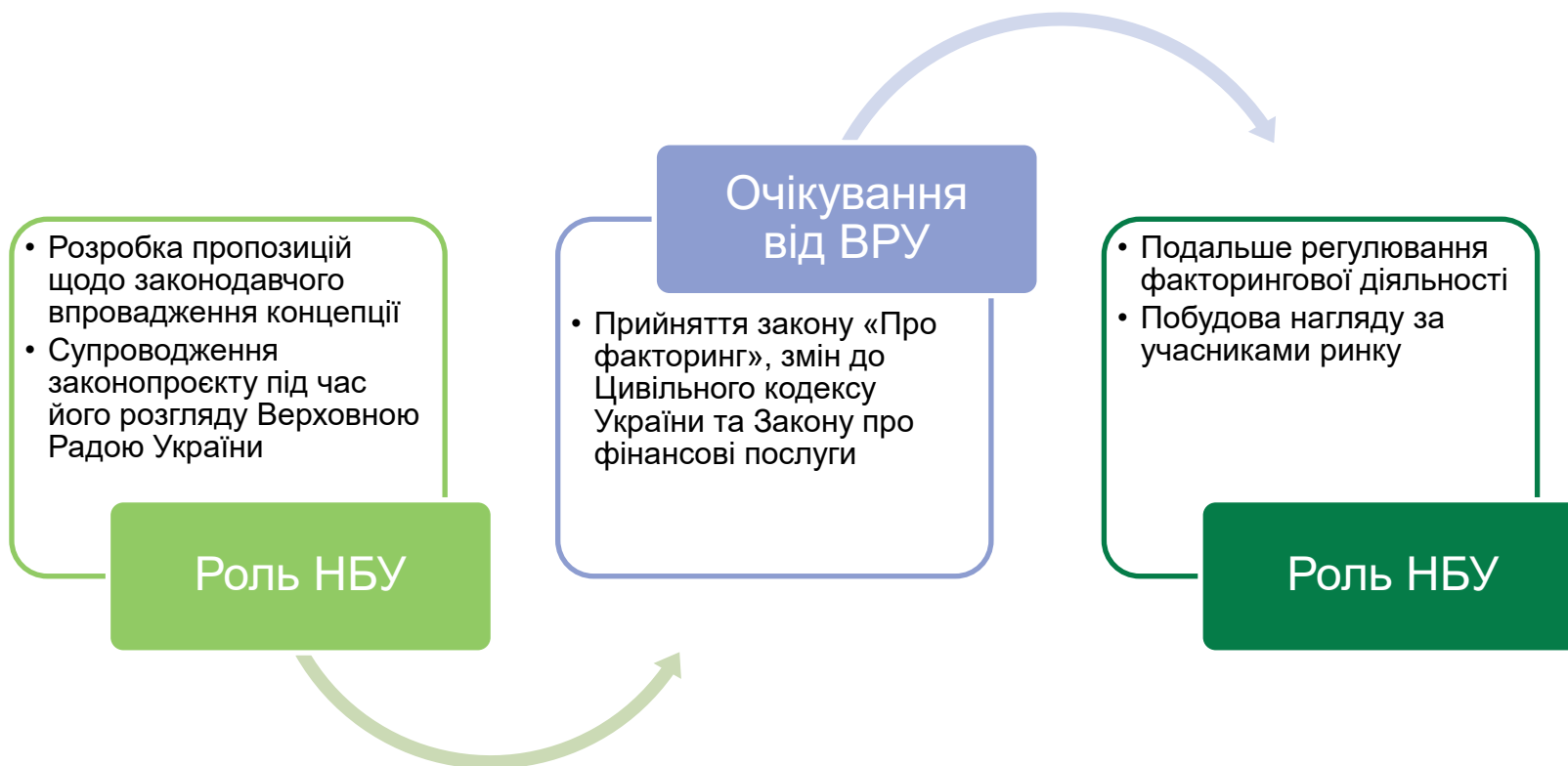
Закон про фінансові послуги

- Зміни щодо управління фінансовою заборгованістю та запровадження обмеження суміщення діяльності між наданням послуги факторингу та придбання фінансової заборгованості споживачів

Заходи, необхідні для реалізації Концепції

Реалізація Концепції потребує внесення змін у законодавство, для чого необхідно буде підготувати пропозицію щодо її законодавчого впровадження та передати суб'єктам права законодавчої ініціативи для їх подальшого внесення на розгляд Верховної Ради України.

Після затвердження змін до законодавства Національний банк України здійснюватиме поточний нагляд за факторинговими компаніями та подальше регулювання їх діяльності.

Вимоги та нагляд за факторинговими компаніями

Пруденційні вимоги та нагляд

Єдина пруденційна вимога – наявність мінімального власного капіталу

- Згідно з загальними вимогами, встановленими для фінансових компаній

Нагляд за ринковою поведінкою

Забезпечення прозорості та розкриття інформації

Протидія недобросовісній та протиправній діяльності

Захист прав клієнтів

Забезпечення бездоганної ділової репутації

Застосування заходів впливу та припинення діяльності установи

За результатами наглядових дій до факторингових компаній застосовуватимуться заходи впливу

Коригувальні заходи

Заходи впливу

Анулювання ліцензії

Припинення факторингової діяльності буде відбуватися:

у добровільному порядку (за заявою постачальника факторингових послуг)

у примусовому порядку (анулювання ліцензії з ініціативи Національного банку)

Ключовим питанням, на яке буде звертати увагу Національний банк під час виходу факторингової компанії з ринку, це забезпечення захисту прав клієнтів. У випадку неплатоспроможності банкрутство буде відбуватися в порядку, визначеному Кодексом з процедур банкрутства

Наступні кроки НБУ для реалізації Концепції

2023

- Лютий – публікація Концепції для громадського обговорення
- 1 квартал – обговорення Концепції з ринком та міжнародними донорами, доопрацювання Концепції за результатами отриманих пропозицій під час обговорення та затвердження фінальної редакції Концепції Правлінням Національного банку України
- 2-3 квартал – розробка міжнародним донором (ЄБРР) попереднього проекту законодавчих пропозицій щодо імплементації Концепції відповідно до технічного завдання, розробленого Національним банком України
- 4 квартал – опрацювання та фіналізація проекту законодавчих пропозицій Національним банком України

2024

- 1 квартал – громадське обговорення законодавчих пропозицій щодо імплементації Концепції
- 2 квартал – доопрацювання законодавчих пропозицій за результатами громадського обговорення, затвердження законодавчих пропозицій Правлінням та направлення до Верховної Ради України
- супроводження проекту у Верховній Раді України